

13.09.2023

AT22141
629/00.04.02/2023

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

EU/88/2022-SM-32

LAUSUNTO: U 69/2022 VP VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EUROOPAN KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI LAPSIIN KOHDISTUVAN SEKSUAALIVÄKIVALLAN EHKÄISYÄ JA TORJUNTAA KOSKEVISTA SÄÄNNÖISTÄ

Tausta

Euroopan komissio antoi 11.5.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi (jatkossa CSAM-ehdotus, COM (2022) 209 final).

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Puolustusvoimien lausuntoa koskien valtioneuvoston kirjelmää Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (U 69/2022 vp) ja sitä koskevasta jatkokirjelmästä UJ 19/2023 vp.

Komission ehdotuksesta

Puolustusvoimat pitää asetusehdotuksen tavoitteita lasten suojelemisesta erittäin kannatettavina. Julkisella vallalla on velvollisuus turvata lapsen oikeuksien toteutuminen myös digitaalisessa ympäristössä.

Puolustusvoimien näkemyksen mukaan on tarpeellista muodostaa selkeä ja sitova oikeudellinen kehys, jonka avulla voidaan torjua ja ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.

Lainsäädännön tulee turvata viranomaisille ja muille toimijoille riittävät keinot lasten suojelemiseksi verkkoympäristössä tavalla, joka on myös yhteensopiva perustuslain turvaaman luottamuksellisen viestin salaisuuden ja henkilötietojen suojan kanssa.

Henkilötietojen suojasta

Puolustusvoimien pysyvissä ja tilapäisissä rekistereissä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki

(1054/2018) ja erityislakina henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, jäljempänä HEPPU -laki (332/2019).

Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyssä EU:n tietosuoja-asetuksen 2016/679 ja tietosuojalain (1050/2018) soveltamisalan piiriin jää pääosin henkilötietojen käsittely työnantajatoiminnassa, MPKK:n opetuksen ja tutkimuksen järjestämisessä, tiedonhallinnan järjestämisessä, työterveyshuollossa, kirjastotoiminnassa sekä eräät yksittäiset viestinnälliset ja logistiset rekisterit.

Sekä tietosuoja-asetuksen että rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalasäännöksissä on nimenomaisesti rajattu niiden soveltamisalojen ulkopuolelle henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan. Valtaosa Puolustusvoimien toiminnasta ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, eikä sen enempää tietosuoja-asetus kuin tietosuojadirektiivikään siksi kyseisten tehtävien hoitamisen yhteydessä velvoita Puolustusvoimia. Tämä tarkoittaa sitä, että Puolustusvoimissa n. 90 % asioista ei kuulu tietosuoja-asetuksen alaisuuteen.

Se, miten ja missä tarkoituksessa Puolustusvoimissa käsitellään henkilötietoja, on siis erittäin tarkkaa säännelty ja tämä kattaa myös tietojen luovuttamisen eteenpäin sekä ylipäänsä tiedonhaun verkossa.

Puolustusvoimat ei tunnista itseään toimijana, johon nyt kyseistä komission asetusehdotusta voitaisiin näin ollen soveltaa suoraan.

Sotilastiedustelusta

Voi olla mahdollista, että Puolustusvoimat ns. törmää sellaiseen tietoon/materiaaliin, joka liittyy lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan. Olennaista on kuitenkin huomioida se, että Puolustusvoimilla ei ole toimivaltaa tunnistaa, käsitellä tai hankkia sitä tietoa mm. verkosta.

Sotilastiedustelusta annetun lain mukaan sotilastiedustelun tarkoituksena on mm. hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta.

Sotilastiedustelun toimivaltuutta saadaan käyttää vain kyseisessä laissa säädettyyn tarkoitukseen.

Jos tiedustelumenetelmän käytön aikana ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, sotilastiedusteluviranomaisen on pääsääntöisesti ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava tästä keskusrikospoliisille. Ilmoitusta saadaan pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen kannalta tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hen-

gen tai terveyden suojaamiseksi.

Sotilastiedusteluviranomainen saa ilmoittaa tehdystä rikoksesta keskusrikospoliisille, jos ilmoituksella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa aina ilmaista syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Lisäksi sotilastiedusteluviranomaisen on viipymättä ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle, jos tiedustelumenetelmän käytön aikana ilmenee, että hankkeilla on sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, ja rikos on vielä estettävissä.

Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Sotilastiedustelulaissa on kattavasti säännelty tilanteista, joissa voidaan ilmoittaa tietoa eteenpäin, kun kysymys tietyn vankeusuhan rikoksista tai niiden valmistelusta.

Puolustusvoimat kiinnittää myös huomiota siihen, että sille ei tule syntyä roolia, joka Suomessa kuuluu muille viranomaisille, kun on kyseessä lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisy ja torjunta verkossa. Toimivallan tulee olla selkeästi rajattu sen suhteen, mikä taho on velvoitettu erityisesti tarkastelemaan kaikkea palveluissaan jaettavaa sisältöä.

Havainnot muista tavoitteista ja ehdotuksista

Puolustusvoimat korostaa erityisesti kantoja, joissa painotetaan viestinnän luottamuksellisuuteen sekä sähköisen viestinnän tietosuojan ja tietoturvan liittyviä reunaehdoja.

Puolustusvoimat toteaa, että ehdotetuilla toimilla on vaikusta perusoikeuksina turvattuihin viestinnän luottamuksellisuuteen ja sähköisen viestinnän tietosuojan. Ehdotettujen toimien tulee olla välttämättömiä ja perusoikeuksien rajoitusedellytysten on täytyttävä, mikä rajaa lainsäätäjän harkintavaltaa.

On myös keskeistä varmistua siitä, että eri sähköistä viestintää ja digitaalista toimintaa sääntelevät säädökset muodostavat mahdollisimman yhdenmukaisen ja selkeän kokonaisuuden.

Yleinen ja erittelemätön pääsy viestien sisältöihin loukkaa yksityiselämän suojan keskeistä sisältöä ja on viestinnän luottamuksellisuuden kannalta ongelmalliselta, mikäli palveluntarjoajat voitaisiin yleisesti ja erotuksetta velvoittaa tarkastelemaan kaikkea palveluissaan jaettavaa sisältöä.

Asetusehdotuksessa olevan **tunnistamismääräyksen** on oltava kohdennettu ja käyttöönoton ei tule johtaa kaikkien viestintäpalveluiden ja tietoliikenteen yleiseen ja erotuksettomaan valvontaan. Tunnistamismääräyksen tulisi olla mahdollisimman kohdennettu henkilöihin, jotka liittyvät lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten selvittämiseen tai joiden voidaan epäillä olleen osallisina tällaisiin rikoksiin. Sääntelyn tulee olla kaikilta osin oikeasuhteista, ja sen tulee varmistaa, että puuttuminen perusoikeuksiin tapahtuu kohdennetusti ja yksilöidysti

Asetusehdotuksen vaikutukset luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan verkossa tulee huomioida, mikäli asetusehdotus voisi tarkoittaa luottamuksellisen **viestinnän salauksen purkamista** verkossa sekä yksityisten viestien sisällön laaja-alaisempaa valvontaa. Salausten purkamisen kohdalla on kiinnitettävä huomiota siihen, että heikennettäessä järjestelmän salausta heikennetään käytännössä aina myös järjestelmän tieto- ja kyberturvallisuutta. Jos salausta heikennetään, sen vaikutukset kohdistuisivat kaikkiin käyttäjiin. Puolustusvoimat kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että asetusehdotuksen käsittelyssä tulisi varmistaa, ettei sillä voida yleisesti velvoittaa palveluntarjoajia purkamaan tai heikentämään viestinnän vahvaa salausta. On olennaista pyrkiä varmistamaan mahdollisimman korkea ja tarkkarajainen kynnyks sekä kattavat oikeussuojatakeet salausta purkavien tai heikentävien toimien käyttöön. Tulee huolehtia siitä, ettei asetusehdotuksesta seuraa yleistä velvoitetta palveluntarjoajille purkaa viestinnän vahvaa salausta tai luopua vahvan salauksen käytöstä.

Lopuksi

Puolustusvoimat pitää tärkeänä, että ehdotetut toimet eivät vaaranna viestintä- ja tietojärjestelmien turvallisuutta. Olennaista on se, että viestinnän luottamuksellisuuden suojaan ja muihin perusoikeuksiin puuttuminen tulee rajoittua vain välttämättömään ja sen tulee olla oikeasuhteista.

Puolustusvoimat kannattaa tavoitteita tehostaa verkkovälitteisen lapsiin

kohdistuvan seksuaalisen hyväksikäytön havaitsemista, siitä ilmoittamista ja sen poistamista. On olennaista muodostaa selkeä ja sitova oikeudellinen kehys asiaan liittyen. Lasten suojaaminen verkkovälitteiseltä seksuaaliselta hyväksikäytöltä on äärimmäisen tärkeä ja kannatettava tavoite

Ylitarkastaja, tietosuojavastaava Puolustusvoimat
Varatuomari Maarit Tulokas

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI